

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 3 / No. 3 PLANNU A STANCIO / PLANTING AND STAKING

Dewis y lle gorau i blannu

Pan fyddwch yn penderfynu plannu coeden ffrwythau, mae'n debyg y bydd yn aros yn y lle hwnnw am flynyddoedd i ddod. Mae coed afalau neu eirin yn gallu dwyn ffrwyth am o leiaf 50 o flynyddoedd neu hyd yn oed ddwywaith hynny. Fe allai goeden bêrs wedi'i himpio ar wreiddgyff eginblanhigyn gellyg, sef y mwyaf grymus o holl wreiddgyffion gellyg, ddwyn ffrwyth am 200 o flynyddoedd. Felly dylech gymryd gofal mawr wrth ddewis safle i blannu.

Dyma'r ffactorau i'w hystyried:

1. Mae afalau, gellyg ac eirin i gyd yn wydn iawn, a phrin iawn y caiff eu boncyffion a'u canghennau eu difrodi gan dywydd oer. Er hyn, ni fydd coed ffrwythau'n ffynnu mewn tir dyfrlawn. Mae angen ocsigen ar y gwreiddiau os ydynt i lwyddo, ac ychydig iawn o ocsigen sydd mewn tir gwlyb.
2. Mae blodau ffrwythau yn eiddil iawn ac yn sensitif i'r tywydd. Gall rhew achosi difrod hawdd i'w blodau trwy rwygo'r celloedd. Bydd tywydd oer a gwyntog yn rhwystro'r pryfed rhag peillio. Pan fydd y peilliad yn ddrwg, ychydig iawn o ffrwythau fydd yn datblygu.

Dylech gadw hyn mewn cof wrth ddewis safle. Dyma'r amodau delfrydol ar gyfer plannu perllan:

1. Tir ar lethr ysgafn sy' wynebu'r de. Bydd y math hwn o safle yn cael y gorau o belydrau'r haul. Bydd tir llethrog yn llai tebygol o gael problemau draeniad.
2. Gydag atalwyr gwynt, gwrychoedd neu adeiladau i'w hamddiffyn rhag gwyntoedd. Bydd y rhain yn helpu i leddfwr rhag effaith oeri'r gwynt, gan wneud y safle'r gynhesach.
3. Gyda phridd ac isbridd o ddyfnder rhesymol i ganiatáu i'r system wreiddiau dreiddio. Bydd system wreiddiau gadarn yn rhwystro'r coed rhag syrthio neu ddod yn rhydd.
4. Gyda draeniad awyr da trwy'r safle fel bod yr awyr oer yn gallu llifo i lawr ac i ffwrdd o'r berllan. Mae hyn yn lleihau'r perygl o'r blodau'n cael eu difrodi gan rew.

Pennu gwerth eich pridd

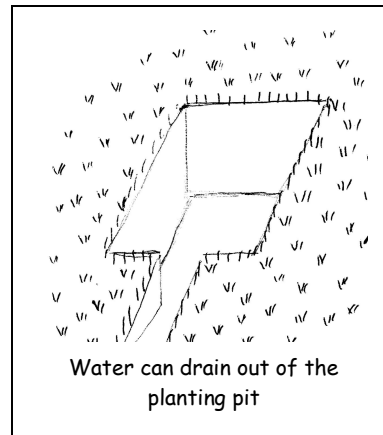
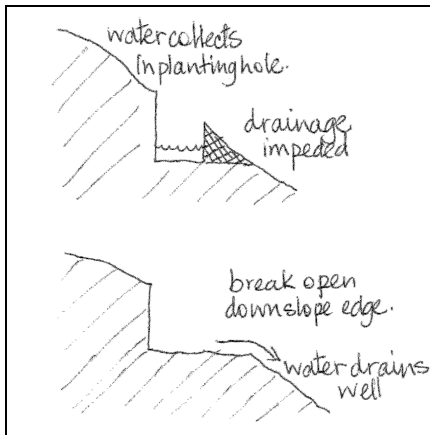
Strategaeth dda ar gyfer ymchwilio i gyflwr pridd safle plannu yw palu 'pit proffil pridd'. Twll yw hwn sy'n debyg i'r tyllau y byddech yn eu palu ar gyfer plannu coed, tua 1 medr sgwâr a 75 cms o ddyfnder. Dylech adael y twll heb ei lenwi am o leiaf wythnos. Os bydd y twll yn llenwi â dŵr a'i fod yn parhau felly drwy'r wythnos, yna mwy na thebyg bod y safle'n rhy wlyb i blannu coed ffrwythau.

Os yw'r safle ar lethr a bod y twll yn llawn dŵr, mae techneg ar gael i ddatrys y broblem. Wrth gloddio'ch tyllau plannu, dylech agor yr ymyl i lawr y llethr gyda ffos gul tua 10 – 15 cms o led. Bydd hyn yn gadael i'r dŵr lifo allan o'r twll ac i lawr y llethr hyd yn oed ar ôl ei lenwi â phridd.

Yn ogystal â rhoi rhyw syniad o'r symudiad dŵr yn y pridd, mae'r pit proffil pridd hefyd yn galluogi i chi weld pa fath o bridd sydd yno. Nid yw pridd tywodlyd yn dal y maeth yn dda iawn. Bydd coed sydd o wreiddgyffion grymus iawn yn help i oresgyn y broblem hon. Mae pridd clai yn bridd ffrwythlon iawn. Os yw'r draeniad yn dda, bydd coed yn tyfu'n dda iawn ar y math hwn o bridd. Mae gan y pridd delfrydol gymysgedd o ronynnau tywod a chlai ac fe'i gelwir yn bridd lôm.

(Yn union wedi palu pit proffil pridd, peth call fyddai gosod gorchudd cryf drosto fel nad oes modd i bobl nac anifeiliaid syrthio iddo).

**Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 3 / No. 3
PLANNU A STANCIO / PLANTING AND STAKING**

Cyn plannu

Yr adeg gorau i blannu coed o wreiddiau noeth a choed mewn cynwysyddion yw o ddechrau mis Rhagfyr tan ddiwedd mis Mawrth. Yr adeg gorau yw ym mis Rhagfyr am fod y pridd yn debyg o fod yn gynnes gan wres yr hydref. Bydd y gwreiddiau'n atgyweirio ychydig os yw'r pridd yn ddigon cynnes. Mae hyn yn werthfawr iawn os yw'r coed i sefydlu'n llwyddiannus, gan ei fod yn anochel y ceir peth difrod i'r gwreiddiau wrth blannu coed. Rhwng mis Ionawr a mis Mawrth, bydd y pridd yn oeri gan arafu'r broses o sefydlu'r gwreiddiau. Caiff coed mewn cynwysyddion eu marchnata fel rhai y gellir eu plannu drwy gydol y flwyddyn. Serch hynny, y cyfnod gorau i'w plannu yw'r un a nodir uchod..

Bydd perygl i goed â gwreiddiau noeth sychu os nad ydynt dan orchudd. Ar ddiwrnod sych a gwyntog, gellir difrodi gwreiddiau noeth mewn munudau, felly rhaid eu cadw dan orchudd ac yn wlyb drwy'r amser os ydynt allan o'r tir. Os byddwch yn derbyn coed â gwreiddiau noeth ac nad ydych yn barod i'w plannu ar unwaith, dylech eu plannu dros dro er mwyn cadw'r gwreiddiau'n llraith.

Y ffordd orau o sicrhau y caiff coed eu trawsblannu heb ormod o ddifrod yw paratoi'r tyllau plannu o flaen llaw. Yn draddodiadol, plannwyd perllannau mewn rhesi gyda'r un faint o le rhwng y coed a'r rhesi. Byddai hyn yn ei gwneud yn haws wrth dynnu peiriannau trin gyda cheffylau ac i roi cymaint o olau a lle i dyfu â phosibl. Bydd cynlluniau plannu sydd â chymorth grant yn debygol o fynnu i chi ddilyn cynlluniau plannu traddodiadol.

Mae'r lle rhwng y coed yn dibynnu ar faint y coed aeddfed yn y pen draw. Dylid plannu coed ar wreiddgyffion grymus (e.e. afalau ar MM111 ac M25, gellyg ar Eginblanhigion Gellyg ac eirin ar Brompton) o leiaf 10 medr o'i gilydd. Gellir plannu coed hanner grymus 5 medr o'i gilydd. Marciwch y safle gan ddefnyddio llinellau o linyr a phegiau.

Cloddio'r twll plannu

Rhaid i'r twll fod yn ddigon mawr i system wreiddiau'r coed heb eu gwasgu. Peidiwch â thocio'r gwreiddiau er mwyn ffitio'r twll. Mae'n well defnyddio arfau llaw wrth gloddio tyllau coed ond mae peiriannau cloddio'n dderbyniol ar gynllun mawr. Peidiwch â defnyddio tlyllydd tyllau pyst i gloddio tyllau coed, gan fod perygl i ymylon y twll gael eu cywasgu gan ei wneud yn anodd i'r gwreiddiau dreiddio trwy'r ymylon.

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 3 / No. 3 PLANNU A STANCIO / PLANTING AND STAKING

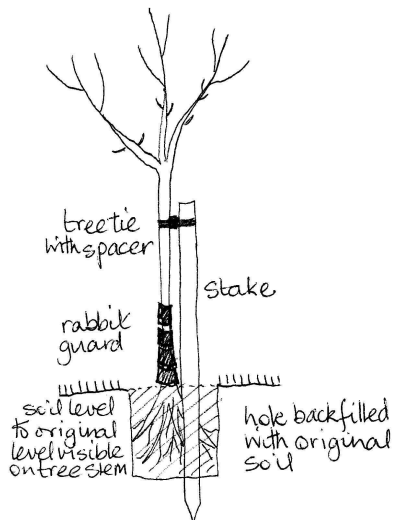
Os ydych chi'n cloddio ar laswelltir, sgimiwch y dywarchen oddi ar ardal o 1 medr o gwmpas y peg marcio. Rhowch y tywarch i un ochr i'r twll. Nesaf, cloddiwch y pridd allan a'i osod ar ochr arall y twll. Cloddiwch yn ddigon dwfn fel bod y coed yn gallu eistedd yr un uchder ag yr oeddynt cyn prynu. Fel arfer, mae hyn yn amlwg gan fod coesyn isaf y goeden yn newid lliw. Mae'r man gyda'r lliw tywyllach yn golygu bod hwnnw wedi bod o dan y ddaear. Pan fyddwch wedi cloddio digon o bridd, rhyddhewch waelod y twll gyda fforch gardd. Bydd hyn yn helpu'r gwreiddiau i dreiddio.

Stancio

Mae angen stancio pob coeden ffrwythau sydd newydd eu plannu, fel bod y system wreiddiau'n gallu sefydlu ac angori'r goeden. Mae stanciau crwn, wedi'u pilio, o bren medal sydd wedi'u trin, yn ddelfrydol. Dylai'r stanc fod yn ddigon hir i gyrraedd 50 cm yn is na gwaelod y pit plannu, ac yn ddigon uchel i gyrraedd ychydig o dan ganghennau cyntaf pen y goeden. Er enghraifft, bydd angen stanc sy'n 2.5 - 3 medr o hyd ar goeden gyffredin gyda choesyn sy'n 2 medr. Dylid gosod y stanc ar ochr y goeden sy'n wynebu'r gwynt, fel bydd y goeden yn cael ei chwythu oddi wrth y stanc yn hytrach nag yn ei erbyn. Mae hyn yn osgoi difrodi'r goeden wrth iddi rwbio yn erbyn y stanc.

Plannu

Peidiwch â phlannu os yw'r tir wedi rhewi, neu os oes rhew neu eira. Yn ddelfrydol dewiswch ddiwrnod heb wynt. Ewch â'r coed i'r safle plannu gan gadw'r gwreiddiau dan orchudd drwy'r amser. Bydd bagiau plastic neu sachau gwlyb yn ddelfrydol i'r diben hwn. Tynnwch y goeden o'i bag a'i gosod yn y twll i weld os yw'n ffitio'n gyfforddus. Daliwch stanc yn erbyn y goeden i gael y safle gorau i blannu'r ddau. Yna rhowch y goeden nôl yn ei bag a tharo'r stanc i mewn i'r ddaear tan ei fod yn gadarn. 'Drivall' yw'r offer gorau i wneud hyn sef tiwb silindrog o ddr trwm gydag un ochr wedi'i chau, sy'n ffitio dros y stanc. Gyda handlenni ar y ddwy ochr, gall un neu ddau berson ei ddefnyddio. Dylech ddefnyddio helmed ddiogelwch wrth daro stanciau bob amser.

Pan fydd y stanc yn ei le, rhowch y goeden yn agos ato ond heb fod y boncyff yn cyffwrdd. Dechreuwch ail-lenwi'r pridd dros y gwreiddiau gan ddefnyddio dim ond y pridd a gloddiwyd o'rtwll. Peidiwch â rhoi unrhyw wrtaith, tail wedi pydru na chompost plannu coed i mewn i'r twll. Gall y deunyddiau hyn gael effaith andwyol wrth i'r goeden geisio sefydlu. Wrth i'r pridd fynd mewn i'r twll plannu, codwch y goeden i fyny ac i lawr unwaith neu ddwy i ysgwyd y pridd o amgylch y gwreiddiau. Pan fydd y system wreiddiau wedi'i gorchuddio'n llwyr, defnyddiwch sawdl eich esgid i wasgu'r pridd i'w le,

Nesaf, rhowch gard cwingod plastig troellog o amgylch gwaelod coesyn y goeden. Gallwch ddefnyddio rhwydi weiar yn ei le, ond mae'n hanfodol eich bod yn gwarchod y coed ar unwaith ar ôl plannu. Bydd yn rhy hwyr y diwrnod canlynol!

Yna, clymwch y goeden i'r stanc gan ddefnyddio rhwymyn arbennig a gwahanydd. Gallwch ddefnyddio rhwymynnau eraill, ond ym mhob achos, dylid cael bwllch o leiaf un centimetr rhwng boncyff y goeden a'r stanc.

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 3 / No. 3 PLANNU A STANCIO / PLANTING AND STAKING

Ar ôl plannu, rhowch y dywarchen yn ôl o amgylch gwaelod y goeden, gyda'r borfa i lawr. Bydd hyn yn helpu i atal chwyn ac yn fath o domwellt (mulch). Yn dilyn treialon helaeth gan y Comisiwn Coedwigaeth, profwyd mai'r ffordd orau i sefydlu coed yw cadw ardal o thua 1 medr sgwâr yn glir o unrhyw lystyfiant arall am ryw 5 mlynedd. Mae hyn yn bwysicach nag ychwanegu unrhyw wrtaith neu gompost i'r twll plannu.

Nid oes angen rhoi dŵr i goed ffrwythau sydd newydd eu plannu os ydych chi'n plannu rhwng mis Rhagfyr a mis Mawrth. Bydd tomwellt o dail wedi pydru'n dda, compost neu 'mulch mat' yn ddefnyddiol o gwmpas bonion y goeden. Bydd hyn yn helpu i gadw'r pridd yn llaith yn ystod y misoedd cyntaf ar ôl plannu.

Ôl-ofal

Os ceir gwanwyn sych a gwyntog ar ôl plannu, efallai y bydd angen dyfrio gwreiddiau'r coed. Chwiliwch am arwyddion o straen trwy edrych ar flagur newydd. Os ydynt yn hongian, mae hyn yn arwydd o ddiffyg dŵr. Wrth ddyfrio, rhowch sawl galwyn i bob coeden. Os yw'r dyfrio wedi bod yn llwyddiant, dylai'r blagur newydd sythu.

Dylech daro golwg rheolaidd dros y coed rhag unrhyw ddifrod neu arwydd o glefyd neu blâu. Wrth i'r boncyffion chwyddo, gall y rhwymynnau ddifrodi'r coed. Edrychwch ar y coed, y gardiau a'r rhwymynnau bob tri mis o leiaf. Os yw'r rhwymynnau'n dynn iawn, dylech eu llacio. Newidiwch unrhyw rai sydd wedi torri. Gwnewch yn siŵr nad oes cwningod wedi difrodi bonion y coed, gan sicrhau nad yw'r gardiau'n torri i'r boncyffion sy'n chwyddo. Peidiwch byth â defnyddio strimiwr o gwmpas bonion y coed onid oes gan y peiriant gard coed.

Dylech gadw'r stanciau ar y coed am ryw 5 mlynedd. Mae'n bosibl y bydd coed ar goedgyffion corrach (e.e. afalau ar M27, M26 ac M9 ac eirin ar Pixie) angen y stanciau am oes.

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 3 / No. 3 PLANNU A STANCIO / PLANTING AND STAKING

Choosing the best planting site

When you decide to plant a fruit tree, the likelihood is that it will remain in that position for many years. The productive life of an apple or plum tree is at least 50 years and could be twice that. A pear grafted onto seedling pear rootstock, the most vigorous of all the pear rootstocks, could crop for 200 years. Therefore great care should be taken in the choice of planting site.

These are the factors to consider:

1. Apples, pears and plums are all very hardy and their trunks and branches are rarely damaged by cold weather. Tough as they are, fruit trees will not thrive in waterlogged ground. Their roots need oxygen to operate successfully. This is in short supply in wet ground.
2. Fruit blossom is very delicate and sensitive to weather conditions. Frost can easily damage the blossom by rupturing the cells. Cold windy weather discourages the activity of pollinating insects. When pollination is poor, few fruits will develop.

Keeping these factors in mind will help you to choose a site. These are the ideal conditions for orchard planting:

1. Gently sloping ground running towards the south. This type of site will receive the maximum benefit from the sun's rays. Sloping ground is also less likely to have drainage problems.
2. Protected from prevailing winds by windbreaks, hedges or buildings. These structures will help reduce the cooling effect of the wind, making the site warmer.
3. Soil and subsoil of a reasonable depth to allow the penetration of the root system. A well anchored root system will prevent the trees blowing over or rocking loose.
4. Good air drainage through the site so that cold air can flow down and off the orchard. This reduces the risk of frost damage to the blossoms.

Evaluating your soil

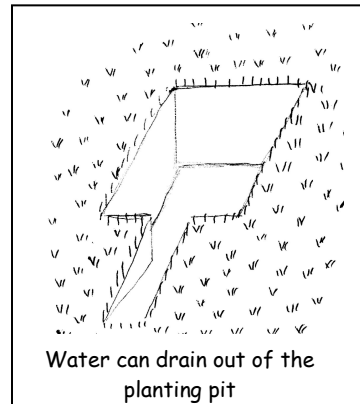
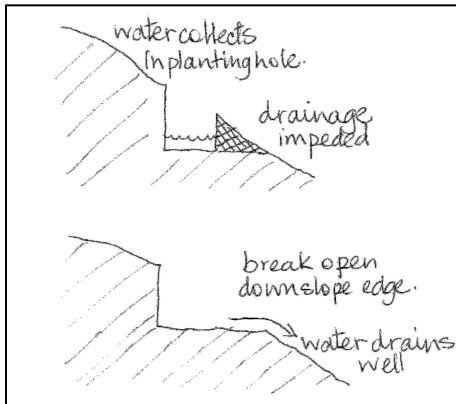
A good strategy for investigating the soil condition of a potential planting site is to dig a 'soil profile pit'. This is a hole similar to the holes you will dig for planting the trees, about 1 metre square and 75 cms deep. The hole should be left unfilled for at least a week. If this hole fills with water and it remains there all week, the site is probably too waterlogged for planting fruit trees.

If the site is a sloping one and the pit is waterlogged, there is a technique you can use to overcome the problem. When you excavate your planting pits, you should break open the down-slope edge with a narrow trench 10-15 cms wide. This will allow the water to flow out of the pit and downhill even after it is back-filled with soil.

As well as giving a good idea of the water movement in the soil, the soil profile pit also enables you to see the type of soil on the site. A very sandy soil doesn't hold nutrients very well. Trees on the most vigorous rootstocks will help to overcome this problem. Clay soils are very fertile soils. Provided that drainage is good, trees will grow vigorously on these soils. The ideal soil has a balance of both sand and clay particles and is called a loam.

(Immediately after excavating a soil profile pit, it is sensible to put a strong cover over the top to prevent people or animals falling in.)

**Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 3 / No. 3
PLANNU A STANCIO / PLANTING AND STAKING**

Before planting

The best time of year for planting both bare root and containerised trees is from the beginning of December to the end of March. The optimum period is the month of December. This is because the soil is likely to be warm from heat trapped in the autumn. Some root repair will take place if the soil is sufficiently warm. This is very valuable to the successful establishment of a tree because some root damage is inevitable whenever a tree is planted. From January to March, the soil will become increasingly colder and root establishment slower. Containerised trees are marketed as being available for planting 12 months of the year. However they transplant most successfully in the periods described above.

A bare rooted tree is at risk of the roots drying out all the time they are uncovered. Roots exposed to the air on a dry windy day can be severely damaged in minutes, therefore they must be kept covered and damp all the time they are out of the ground. If you receive a delivery of bare-rooted trees and are not ready to plant them immediately, they should be planted temporarily to keep the roots moist. This operation is known as 'heeling in'.

The best way of ensuring that the trees are transplanted with the minimum of stress to them is to prepare the planting holes in advance. Orchards were traditionally planted in rows with regular spacing between both trees and rows. This was for ease of maintenance by horse-drawn cultivation equipment and to give each tree the optimum amount of light and room for growth. Planting schemes which are grant-aided are likely to require you to follow traditional planting plans.

The distance apart depends on the eventual size of the mature tree. Trees on vigorous rootstocks (e.g. apples on MM111 and M25, pears on Seedling Pear and plums on Brompton) should be planted at least 10 metres apart. Semi-vigorous trees can be planted 5 metres apart. Mark out the site using string lines and pegs.

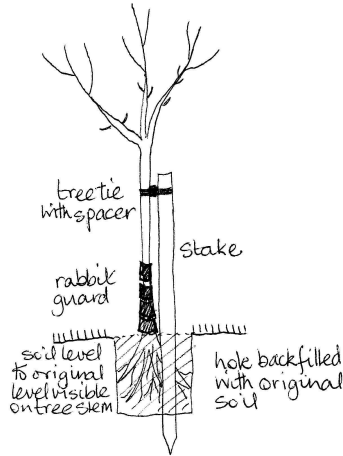
Excavating the planting hole

The hole needs to be able to accommodate the root system of the trees comfortably without cramping. Do not trim the roots off to fit the hole. Tree holes are best excavated using hand tools but on a large scheme machine excavation is an acceptable alternative. Do not use a post hole borer to dig tree holes. The sides of the hole can become smeared and compacted. This will make root penetration through the sides difficult.

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 3 / No. 3 PLANNU A STANCIO / PLANTING AND STAKING

If excavating on grassland, first skim the turf off an area of 1 metre round the marker peg. Place the turf to one side of the hole. Next dig the soil out and place it on the other side of the hole. Excavate to a depth sufficient to allow the trees to sit at the same height as they did before purchase. This is usually visible as a change of colour on the lower stem of the tree. The point where the colour darkens represents the part previously below ground. When you have taken all the soil out, loosen the bottom of the pit with a garden fork. This will assist root penetration.

Staking

All newly planted fruit trees need to be staked. This enables the root system to establish and anchor the tree. Peeled, round, soft-wood, pressure treated stakes are ideal. The stake should be long enough to penetrate the bottom of the planting pit by 50 cms and to reach to just under the first branches of the tree's head. For example a standard tree with a 2 metre clear stem will need a stake 2.5 - 3 metres long. The stake should be placed on the windward side of the tree. This is so that the tree will be blown away from the stake rather than against it. This avoids damage from the tree rubbing against the stake.

Planting

Do not plant if the ground is frozen with frost or snow conditions. Ideally choose a day when it is not windy. Take the trees out to the planting site keeping their roots covered at all times. Plastic bags or wet sacking are ideal for this purpose. Take the tree out of its bag and try it in the hole to see if the roots fit comfortably. Hold a stake up to the tree to find the best position for siting them both. Then replace the tree into its bag and drive the stake into the ground until it is firm. The best piece of equipment for this is a 'drivall'. This is a heavy metal, cylindrical tube with one end sealed which fits over the stake. Handles at either side allow it to be used by one or two operatives. When driving stakes you should always wear a safety helmet.

Once the stake is in place, position the tree close to it, but without the trunk actually touching. Start to back fill over the roots using only the soil excavated from the hole. Do not put any fertilizer, rotted manure or tree planting compost into the hole. All these materials can have an adverse effect on the successful establishment of the tree. As the soil goes into the planting hole, lift the tree up and down a few times to shake the soil round its roots. When the root system is covered, tread the soil firmly into position using the heel of your boot. Next fit a plastic spiral rabbit guard around the bottom of the tree's stem. Other materials such as wire netting can be used as an alternative, but it is vital that the tree is protected immediately after planting. The next day will probably be too late! Then tie the tree to the stake using a purpose-made tree tie and spacer. Other fastenings can be used, but in all cases there should be a gap of at least one centimetre between the trunk of the tree and the stake.

After planting replace the turf grass side down round the base of the tree. This will help to suppress weed growth and act as a mulch. Extensive trials by the Forestry Commission have proved that the best way to establish a tree is to keep an area of about 1 metre square free from all other vegetation for about 5 years. This is more important than adding any fertilizers or compost to the planting hole.

Taflen Wybodaeth Glasu / Glasu Information Sheet – Rhif 3 / No. 3 PLANNU A STANCIO / PLANTING AND STAKING

It is not necessary to water a newly planted fruit tree if it is planted between December and March. A mulch of well rotted manure, compost or a 'mulch mat' is useful placed round the base of the tree. This will help the soil remain moist during the first few months after planting.

Aftercare

If the spring following planting is dry and windy it might be necessary to water the roots of the trees. Check for signs of stress by looking at the newly emerging shoots. If they droop and wilt this is a sign of water shortage. When watering give several gallons to each tree. If the watering has been successful the drooping shoots should straighten out.

Check trees regularly for physical damage and signs of disease or pests. Tree ties can damage a tree as the trunk swells. Check trees, guards and ties at least at three monthly intervals. If the ties are very tight, loosen them. Replace any broken ones. Check for rabbit damage at the base of the trees and make sure that the guards are not biting into the swelling trunk. Never use a strimmer round the base of trees unless the strimmer is fitted with a tree guard.

Keep trees staked for about 5 years. Trees on dwarfing rootstocks (e.g. apples on M27, M26 and M9 and plums on Pixie) may need their stakes for their entire lives.